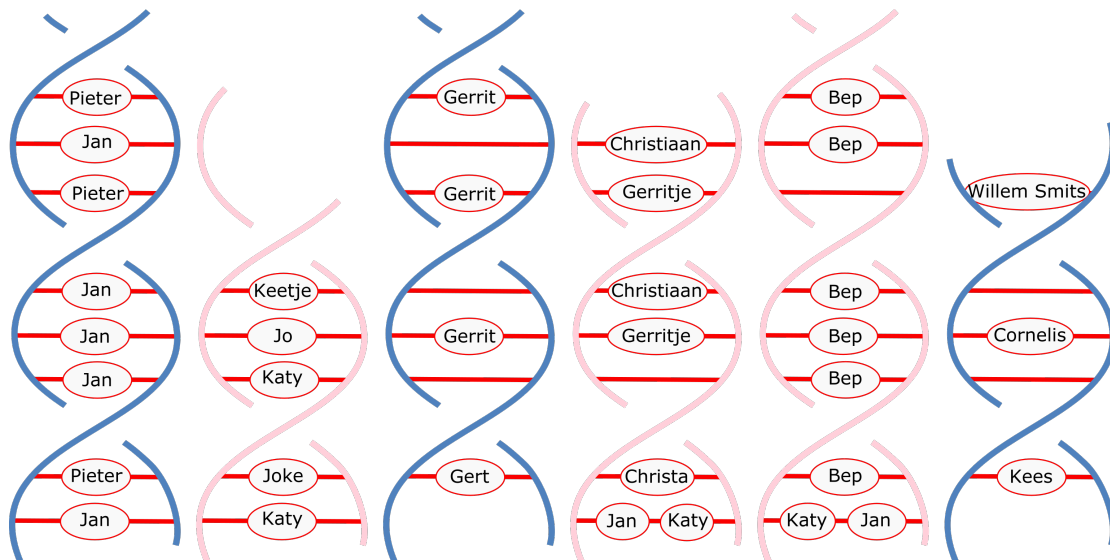

Vernoemingen - in de familie De Groot -

door Gert de Groot

Ouders kunnen hun kinderen vernoemen, naar iedereen. Vroeger werd veelal vernoemd naar familieleden, meer dan nu. In de stamboom van de familie komen dan met enige regelmaat dezelfde voornamen voor, al dan niet enigszins verbasterd. Jan en Katy hebben hun 6 kinderen naar familieleden vernoemd en mogelijk zijn zijzelf ook vernoemd. Zijn er reeksen te maken van dezelfde of sterk overeenkomstige voornamen van Jan en Katy en van hun kinderen in de stamboom van de familie De Groot? Ja, die reeksen zijn er, zie bovenstaand plaatje. Overigens bewijst het bestaan van dergelijke reeksen nog niet dat er sprake is van vernoemingen. Het voorkomen van naamgenoten binnen de stamboom maakt het alleen aannemelijk dat ouders hun pasgeboren kind hebben vernoemd.

Voornamen

Een persoon wordt gekenmerkt door de persoonsnaam, bestaande uit een voornaam en achternaam. De (volledige) voornaam wordt vastgelegd in de annalen van de Burgerlijke Stand en bekrachtigd bij de doop. Deze voornamen, ook wel doopnamen genoemd, gebruik ik in mijn naamreeksen. Roepnamen doen in principe niet mee. Maar wat te doen als er geen voornaam is? Een voornaam bestaat bij de gratie van een achternaam. En die bestaat pas na 1811.

Achternamen

In de middeleeuwen gebruikte men maar één naam om personen te onderscheiden. Vanaf de 12e eeuw werden ter nadere aanduiding ook toenames gebruikt, veelal gebaseerd op de naam van een van de ouders, beroep, woonlocatie of uiterlijk kenmerk van de persoon. Deze toenames waren individueel, niet erfelijk. Met name

bij de meer welgestelde families bestonden toen ook al wel familienamen. Pas in 1811 moest iedereen een vaste familienaam hebben. Nieuwe familienamen werden bedacht, al dan niet gebaseerd op de bestaande toenaam. De bestaande familienamen werden gefixeerd en de familienaam werd erfelijk. De familienaam wordt ook wel achternaam genoemd. De aan de achternaam voorafgaande onderscheidende naam is dan de voornaam. De naam van mijn voorouders van vóór 1811 - die hadden geen familienaam - beschouw ik als voornaam, eventueel ontdaan van de toenaam. En kunnen zodoende in mijn reeksen voorkomen¹.

Systematiek

Zoals gezegd hebben Jan de Groot en Katy van den Burg hun kinderen vernoemd naar familieleden. Dat staat in het familieverhaal. Tot midden in de 20ste eeuw was de volgende systematiek bij het vernoemen gebruikelijk. De eerste zoon werd vernoemd naar de vader van de vader en de tweede naar de vader van de moeder. En voor de dochters: de eerste dochter werd vernoemd naar de moeder van de moeder en de tweede naar de moeder van de vader. Jan en Katy hebben zich (bijna) keurig aan deze systematiek gehouden en misschien hun voorouders ook wel. En naar wie van de familie werden na de eerste vier kinderen de twee jongste kinderen Elizabeth en Kees vernoemd?

Zoekstrategie

Gezien de vermeende systematiek bij het vernoemen van de oudste zoon heb ik de zogenaamde stamreeks van Pieter opgesteld. Dat is het overzicht van zijn voorouders in de rechte mannelijke lijn, de opeenstapeling van zonen en vaders. Daarin zouden de vernoemingen van Pieter en zijn vader Jan duidelijk naar voren moeten komen. Bij afwijkingen heb ik naamgenoten 'vlak bij de stamreeks' gezocht. Hetzelfde heb ik gedaan voor Joke: ik heb haar zogenaamde matrilineaire reeks of moederreeks (moeder op dochter) gemaakt; de naamgenoten van haar en van haar moeder Katy zouden daarin moeten voorkomen. Maar in die reeks gaat het al gauw niet meer om *oudste* dochters en moest ik op zoek naar 'nabij gelegen' naamgenoten. Voor mijzelf, Christa, Elizabeth en Kees heb ik in en nabij onze afstammingsreeksen² naamgenoten gezocht.

Naamreeksen

Voor elk kind van Jan en Katy is hierna de reeks van naamgenoten kolomsgewijs weergegeven. Niet alleen Jan en Katy maar ook bijna al hun kinderen hebben hun kinderen vernoemd. Op regel 1 van de kolom staan die vernoemde kinderen, kleinkinderen van Jan en Katy. Op regel 2 staan Pieter, Joke, Gert, Christa, Elizabeth dan wel Kees. Op regel 3 staan Jan of Katy; daarboven staan de naamgenoten in de opeenvolgende oudere generaties.

¹ Bij het zoeken naar de naamreeksen zou dan ook naar voren kunnen komen, welk familielid als eerste de achternaam De Groot heeft gedragen. Spannend.

² Een afstammingsreeks is een overzicht van de afstamming van een bepaald persoon uit één van z'n voorouders (anders dan via de rechte mannelijke of rechte vrouwelijke lijn).

Jan Pieter (Pieter)

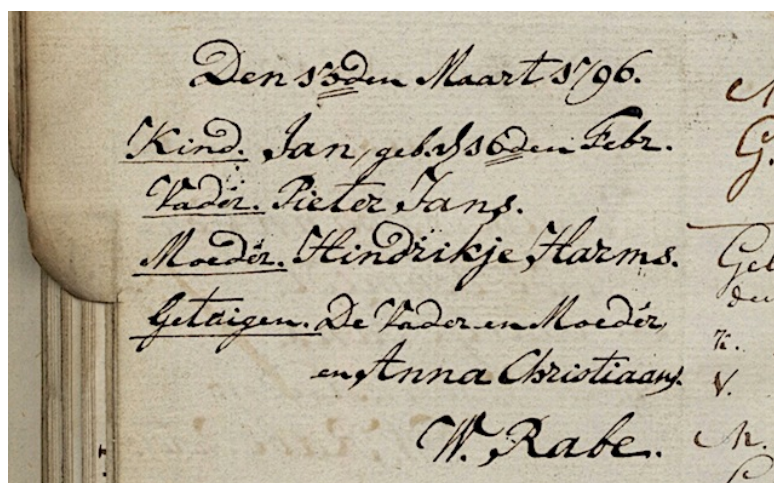
stamreeks		
9	Jan ? - ?	
8	Pieter ? - 1796	
7	Jan 1796 - 1854	
6	Pieter 1824 - 1858	
5	Jan 1848 - 1925	
4	Jan 1888 - 1965	Jan Pieter 1883 - 1900
3	Jan 1917 - 2005	
2	Jan Pieter 1944 -	
1	Jan 1970 -	

In de kolom staat de stamreeks van Jan Pieter en van zijn zoon Jan: de namen van de opeenvolgende zonen en vaders staan opeengestapeld, tot de oudste stamvader Jan in de negende generatie (de oudst bekende voorvader in de reeks). Slechts twee namen komen hierin voor: Jan en Pieter. Over negen generaties! Alle vier vaders, genoteerd aan de rechter kant van de stamreeks hebben – in overleg met hun echtgenoten – hun oudste zoon vernoemd naar hun vader Jan. Niet alle vaders Jan aan de linker kant hebben dat gedaan. Vader Jan (gen.3) heeft zijn oudste zoon niet naar zijn vader Jan, maar naar diens broer Jan Pieter vernoemd, om die naam levend te houden na zijn noodlottige ziekte op zee; op 16-jarige leeftijd is hij overleden. En Jan de Groot (de kapitein, gen.5) heeft zijn oudste zoon Cornelis genoemd (zie verder bij de naamreeks van Kees). En ook zijn andere twee zonen zijn niet (direct) vernoemd naar zijn vader Pieter. De jongste zoon van kapitein Jan heette Jan – onze

stamvader uit generatie 4 –, een veel voorkomende naam in de familie. Kapitein Jan heeft zijn middelste zoon Jan Pieter genoemd. Een combinatie van namen van zijn voorvaders? Of vernoemd naar zijn grootvader Jan (gen.7), met daaraan gekoppeld de toenaam Pieters?

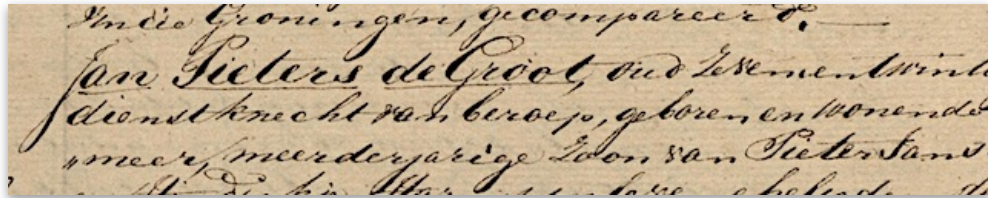
Pieters.

Vanaf 1811 hebben alle personen in de stamreeks wettelijk de naam De Groot als achternaam. Pieter (gen.8, overleden in 1796) had die familienaam niet. In diverse aktes wordt Pieter aangeduid met Pieter Jans, zoals in het doopbericht van zijn zoon Jan in 1796 (zie afb.1). De tweede naam Jans is zeer waarschijnlijk een patroniem,

Afb. 1 Uit: Doopboek van de Hervormde gemeente van Sappemeer (1770-1969)

verwijzend naar de naam van z'n vader (kennelijk Jan geheten). En Pieter vernoemt zijn oudste zoon naar vader Jan. Het is zeker niet ondenkbaar dat dit kind Jan (gen.7) in zijn jeugd Jan Pieters is genoemd met Pieters als patroniem toegevoegd. Later in zijn huwelijksakte uit 1823, toen achternamen verplicht waren, werd hij aangeduid met Jan Pieters de Groot (zie afb.2)³. Zijn nu tweede voornaam Pieters is als oudpatroniem nog meegenomen in deze en volgende aktes⁴. Is dit de oorsprong van de naam Jan Pieter in de volgende generaties?

Afb. 2 Uit: Huwelijksakte van Jan Pieters de Groot, mei 1823

³ Zijn zus staat in haar huwelijksakte (1827) te boek als Roelfje Pieters de Groot

⁴ Het zou ook gekund hebben dat op deze wijze de achternaam Pieters de Groot was ontstaan. Maar dat is niet gebeurd.

Adriana Johanna (Joke)

	<u>moederreeks</u>		
8	Aaltje ? - ?	Hendrik ? - ?	Hiernaast staat de ‘vrouwelijke’ stamreeks (moederreeks of matrilineaire reeks) van Joke en haar dochter Katy Henrike. De achtereenvolgende namen van de dochters en moeders voor de generaties 1 t/m 8 zijn opeengestapeld. De achternamen in deze reeks zijn allemaal verschillend. Voor de duidelijkheid zijn deze weggelaten. Ook in deze reeks is het vernoemingspatroon onmiskenbaar. In de generaties 2, 3 en 4 hebben de moeders keurig hun (oudste) dochter naar hun eigen moeder vernoemd. Ook Cornelia Hendrika en haar echtgenoot in generatie 5 hebben dat gedaan: hun <i>oudste</i> dochter heette Aaltje. Hun <i>tweede</i> dochter
7	Maria 1786 - 1842	Cornelia 1784 - 1859	
6	Aaltje 1819 - 1890		
5	Cornelia Hendrika 1859 - 1931	Johanna 1853 - 1913	
4	Adriana Johanna 1897 - 1987		
3	Cornelia Hendrika (Katy) 1920 - 2008		
2	Adriana Johanna 1945 -		
1	Katy Henrike 1971 -		

Adriana Johanna staat in deze moederreeks. Is zij vernoemd?

Haar enige naamgenoot, die ik heb kunnen vinden in de oudere generaties is tante Johanna (Geertruida), een zus van haar vader. Het ouderpaar Aaltje van Wenum en Cornelis Schimmel (gen.6) hadden maar één dochter. En zij noemden haar Cornelia Hendrika. Niet vernoemd naar moeders moeder Maria. Waarom niet? Zij is in haar eerste naam vernoemd naar haar vaders moeder Cornelia van Zadelhof (gen.7). En in haar tweede naam kan zij vernoemd zijn naar haar moeders opa Hendrik Evertsen (gen.8).

Mijn moeder heeft haar naam Cornelia Hendrika nooit mooi gevonden. Was ze blij met de enigszins verbasterde versie van haar naam, die haar kleindochter Katy Henrike kreeg? Ongetwijfeld.

Gerrit (Gert)

<u>afstammingsreeks</u>		Zoals toen gebruikelijk ben ik (Gert, tweede zoon) vernoemd naar moeders vader Gerrit van den Burg (gen.4). In mijn afstammingsreeksen heb ik mijn naamgenoten gezocht. De oudste mij bekende naamgenoot is Gerrit Kobussen (in familienaam de voorloper van Van den Burg). In de familie Van den Burg bestond een conventioneel vernoemingsbeleid, gedurende anderhalve eeuw of misschien nog wel langer. De twee vaders rechts in de kolom genoteerd, hebben hun oudste zoon keurig naar hun vader vernoemd: Gerrit. Ook de 'linker' vaders Van den Burg doen het goed. De <i>oudste</i> zoon van Gerrit (gen.6) heette Petrus en zijn <i>tweede</i> zoon Reijer (gen.5), die vernoemd is naar de vader van Gerrits vrouw. Alles volgens de regels. En vader Gerrit (gen.4) heeft zijn oudste zoon naar zijn vader Reijer vernoemd; zijn dochter staat in mijn afstammingsreeks genoteerd (gen.3).
8	Gerrit Kobussen ? - 1808	
7	Petrus v/d Burg 1799 - 1865	
6	Gerrit v/d Burg 1824 - 1892	
5	Reijer v/d Burg 1858 - 1933	
4	Gerrit v/d Burg 1893 - 1954	
3	Cornelia Hendrika 1920 - 2008	
2	Gerrit 1947 -	
1		

De lege regel onder mijn naam in de kolom is opvallend. Ik heb twee zonen, maar die zijn niet vernoemd naar mijn vader Jan. Mijn oudste zoon Ruben Smits is in zijn tweede naam vernoemd naar mijn vaders overgrootvader (Willem Smits) uit de vrouwelijke lijn, omdat wij deze bijzondere voornaam in de familie levend wilden houden (zie ook de naamreeks van mijn broer Kees, die eveneens naamgenoot is van deze Smits). En Christiaan heeft eerlijk gezegd geheel toevallig dezelfde naam gekregen als de vader van mijn oma De Groot-Mekking. Dezelfde namen in de familie zijn dus niet altijd te interpreteren als vernoemingen!

Kobussen

Gerrit Jan Kobussen leefde met z'n vrouw Evertje Cousijnse in Hoevelaken. Zij hadden vier zonen en een twee dochters, allen geboren tussen 1791 en 1806. De derde zoon Petrus, uit mijn afstammingsreeks (gen.7), trouwde in 1823. In de huwelijksakte staat opgetekend '*Petrus Kobussen naderhand ook genaamd Pieter of Petrus van den Burg*'. Kennelijk is toen de vaste familienaam Van den Burg ontstaan.

Christiana Gerda (Christa)

<u>afstammingsreeksen</u>		
8	Gerrit Geels ? - 1841	
7	Christiaan Geels 1798 - 1880	
6	Gerritjen Geels 1828 - 1908	
5	Christiaan Mekking 1864 - 1910	
4	Gerritje Mekking 1889 - 1987	
3	Jan de Groot 1917 - 2005	Cornelia Hendrika 1920 - 2008
2	Christiana Gerda 1948 -	
1	Arend Jan 1977 -	Cornelia Hendrika 1981 -

Jan en Katy hebben hun tweede dochter vernoemd naar Jans moeder Gerritje Mekking, roepnaam Ger. Volgens oma zelf een afschuwelijke naam. De naam werd Christiana Gerda, waarin ook de naam Christiaan van oma's vader is verwerkt. Een prima vondst. Christa's naamgenoten staan in haar afstammingsreeks, te beginnen bij Gerrit Geels. Zijn enig kind Christiaan had maar één dochter en de ouders noemden haar Gerritjen⁵, ongetwijfeld vernoemd naar Gerrit. Deze vernoemingen zetten zich voort in de familie Mekking. En die beide namen zijn de bron voor de vernoeming van Christiana Gerda.

Christa's jongste zoon is in zijn tweede naam naamgenoot van haar vader. En Christa heeft haar (oudste) dochter Hannah de onbewerkte, volledige naam van haar moeder gegeven. Zoals ook vroeger gebruikelijk was.

⁵ Zij trouwde met Willem Mekking en kregen 8 kinderen, waaronder Christiaan en nog een Gerritjen! Vernoemde zij haar dochter naar zichzelf?

Elizabeth Jolande (Bep)

afstammingsreeksen		
8		Gijsbertha ? - ?
7		Gijsbertha 1803 - 1890
6		Golida 1823 - 1905
5		Gijsbertha (Bep) 1857 - 1927
4		Gijsbertha (Bep) 1891 - ?
3	Katy & Jan	Bertha (Bep) 1922 - 2011 Adriana Johanna (Jolant) 1925 - 1977
2	Elizabeth Jolande (Bep) 1950 -	
1	Anna Keetje 1979 - Steven Jan 1984 -	

Nadat de 2 zonen en 2 dochters van Jan en Katy vernoemd zijn, ontstaat een ‘probleem’. Hoe nu verder met de naamgeving van het 5^e kind? Jan en Katy hebben er steeds naar gestreefd in de naamgeving van hun kinderen de familieband tot uitdrukking te brengen (uit: het Familieverhaal). Dus na hun ouders kwamen ook andere familieleden in beeld om te vernoemen, buiten de afstammingslijn. Elizabeth Jolande is vernoemd naar de twee zusjes van Katy. Haar jongste zusje Adriana Johanna, vernoemd naar haar moeder (zie verder bij Joke) werd thuis Jolant genoemd⁶. De tweede naam van Elizabeth Jolande is daarop een vrije variatie. De oudste zus van Katy

heette Bertha (met roepnaam Bep), door Jan en Katy een weinig gewaardeerde naam. Elizabeth was mooier en het leek er wat op. Bep zou haar roepnaam zijn, evenals die van Bertha.

Nu komt de naam Bertha of liever Gijsbertha, al dan niet gekoppeld aan de roepnaam Bep veel voor in de familie. Bertha (gen.3) is vernoemd naar haar tante Gijsbertha (gen.4) en vervolgens staan in de rechter kolom allemaal moeders en schoonmoeders op elkaar gestapeld. Een mooie reeks.

Elizabeth gebruikt haar roepnaam Bep niet meer. Genealogisch gezien jammer. In overleg met haar echtgenoot heeft ze wel haar kinderen vernoemd. Haar oudste dochter Anna Keetje heeft ze in de tweede naam vernoemd naar haar moeder Katy. En haar jongste zoon Steven Jan is in de tweede naam vernoemd naar haar vader.

⁶ Wij kennen haar als tante Jooske.

Cornelis Willem Smits (Kees)

afstammingsreeksen		
8	Cornelis v/d Wetering 1765 - 1830	Willem Smits ? - 1802
7	Jacobus v/d Wetering 1794 - 1858	Dirkje Smits 1797 - 1853
6	Cornelis 1825 - 1890	Willem Smits v/d Wetering 1823 - 1899
5	Jacoba v/d Wetering 1851 - 1922	
4	Cornelis 1878 - 1896	Jan de Groot 1888 - 1965
3	Jan de Groot 1917 - 2005	
2	Cornelis Willem Smits 1957 -	
1		

En tenslotte Kees. Hij is indirect vernoemd naar Cornelis van de Wetering en naar Willem Smits (gen.8). Op beide namen is voor Kees een afstammingsreeks te maken. Het echtpaar Jacobus van de Wetering en Dirkje Smits (gen.7) hebben hun jongste zoon naar Jacobus' vader Cornelis vernoemd en hun oudste zoon naar Dirkjes vader Willem Smits⁷. De dochter Jacoba (gen.5) van Willem Smits van de Wetering trouwde met ene Jan de Groot (de kapitein). Jacoba en Jan hadden drie zonen. De oudste zoon heette Cornelis, waarschijnlijk vernoemd naar de oom van Jacoba. Oom

Cornelis en (schoon)vader Willem Smits van de Wetering hadden een familiebedrijf, waar Jan als kapitein zijn brood verdiende. Een goede reden om broodheer Cornelis te vernoemen. De jongste zoon van Jacoba en Jan heette Jan, de grootvader van Kees⁸. In het familieverhaal staat geschreven dat Kees in z'n eerste naam is vernoemd naar Cornelis, de broer van z'n grootvader. Evenals de andere broer van Kees' grootvader, Jan Pieter, is deze broer als 17-jarige ook op zee omgekomen, door een noodlottig ongeval. Opa was heel blij met de vernoeming naar zijn broer Cornelis. De tweede naam van Kees verwijst direct naar zijn betovergrootvader Willem Smits van de Wetering. Kees is naar hem vernoemd om " ... de curieuze familievoornaam Smits in de familie te houden." (uit: het Familieverhaal).

In de familie Van de Wetering werd behoorlijk vernoemd. De ouders vernoemden hun kinderen naar hun ouders. Cornelis en Willem Smits zijn duidelijk maar ook Jacoba zal vernoemd zijn naar haar grootvader Jacobus, wiens grootmoeder juist, Jacoba heette (gen.9).

⁷ Het is bijzonder dat de familienaam Smits in de vernoeming voorkomt. Of was Smits geen echte achternaam maar een toenaam? Tevens valt op dat de oudste zoon Willem Smits naar *moeders* vader is vernoemd (en zijn jongere broer Cornelis naar vaders vader). Misschien omdat moeders vader Willem Smits op relatief jonge leeftijd in 1802 als matroos met z'n schip op zee is verongelukt.

⁸ Jacoba en Jan hadden drie zonen. De middelste zoon heette Jan Pieter, die al eerder ter sprake is gekomen bij de stamreeks van Pieter.

Tenslotte

Naast de familie De Groot zijn er meer families in de stamboom gevonden waarbinnen in de laatste anderhalve eeuw (en mogelijk al eerder) traditioneel is vernoemd (Van den Burg, Van de Wetering, Mekking e.a.). Om te onderzoeken of de vernoemingen ook volgens de specifieke systematiek heeft plaatsgevonden (oudste zoon naar vaders vader etc.), is het nodig om ook de gezinssamenstellingen erbij te betrekken. Dat heb ik niet overal systematisch gedaan. Het was soms al ingewikkeld genoeg.

Het gebruik om te vernoemen is door het merendeel van de kinderen van Jan en Katy overgenomen. En zijn de kinderen zelf als opa en oma vernoemd? Nauwelijks, tot nu toe. Pieter is het twee keer overkomen: Midas Gerrit Pieter en Hugo Leonard Pierre. En Elizabeth één maal: Liza Carina. Joke bijna: haar kleindochter Ellis Katy is niet naar haar, maar naar haar moeder Katy vernoemd.

Toch jammer, dat tegenwoordig ouders minder dan vroeger getrouw zijn aan de mooie traditie van het vernoemen naar familieleden. Vind ik nu.

Haarlem, april 2016

PS.

Op 26 februari 2017 is Lena Elizabeth geboren, dochter van Anna Keetje. Lena is in haar tweede naam vernoemd naar Elizabeth Jolande, de moeder van haar moeder.